

RIJK EN ARM.

't Was den schilder om de tegenstelling te doen. Van den rijkdom laat hij u niet veel zien; maar ge bemerkt terstond, dat ge aan den buitenkant van een groote stad zijt, waar de meest welvarende burgers aan een breede laan hun deftige huizen hebben, met een park-aanleg er voor. Ge ziet er niet veel van dan het ijzeren hek, dat den tuin afsluit van de straat, maar het fraaie smeerwerk verkondigt u genoeg van den rijkdom des bewoners, zoodat ge u wel de weelderige salons, het uitgezochte meubilair, de tapijten en gordijnen en behangselen kunt denken, en de weelde van bloemen en sierplanten, die in den zomer den voorgrond tooit.

Doch van de armoede toont de schilder u evenmin veel. Het meisje, dat daar in de sneeuw ligt, is in geen bedelaarslomp gehuld; de schoenen zijn knap, en de omgeslagen doek is warm. 't Is geen bedelares van beroep, die hij daar in de sneeuw heeft neergelegd; bij beroepsbedelaars bestaat de grootste armoede niet. Neen, ge ziet het duidelijk: dat kind is niet uitgegaan om een ziekelijk medelijden op te wekken, maar om eerlijk aan haar brood te komen, om te verkoopen, wat thuis bij spaarzaam licht de nijvere handen hebben bewerkt.

En dan begrijpen we wat de schilder ons wil zeggen: dat kind is niet bezweken van de koude, maar van honger, van uitputting. De levensmiddelen zijn zoo duur, er wordt zoo weinig verdiend, en er zijn zooveel monden, die eten vragen. Stel het u maar voor, zooals ge wilt: een vader, door den winter werkeloos gemaakt, een zomerloon, dat maar even voldoende was voor de allereerste behoeften, ziekte misschien, die de finantiën, trots alle overleg, in de war heeft gestuurd, en nu de vraag: Wat zullen we eten?

Lezer, ik denk, dat gij nog nooit voor die vraag hebt gestaan. Mag ik u vertellen, wat ik er eens van heb gezien?

In een kamer, geen drie Meter lang en breed, zit moeder bij de tafel, en naast haar in de vensterbank ligt een dubbeltje: 't is haar laatste. 't Is Donderdag vandaag; Zaterdag zal ze haar weekgeld kunnen halen, precies een rijksdaalder. Meer kan ze niet vragen; haar man, een varensgezel, verdient honderd zulke rijksdaalders in een jaar, en om daarmee rond te komen, heeft moeder op zeemansmanier niet meer willen hebben dan de helft; de andere helft dient voor de huur, voor winteropslag, voor kleeding, en ten slotte voor den winter, als vader ook thuis is en betere kost moet hebben, om niet te verminderen in krachten. Met dien rijksdaalder komt ze toe; hoe, dat is haar geheim. Maar nu is het een droge zomer geweest; de oogst is niet zoo goed gelukt als andere jaren, en speculanten hebben er gebruik van gemaakt om de prijzen op te drijven. Een roggebroom, een achtponder, dat anders vijf of zes stuivers kost, geldt er nu elf; de aardappelen zijn duur en slecht. Nu wordt van het overleg der moeder het onmogelijke gevraagd; maar ze houdt uit. Het brood wordt dunner gesneden, en in plaats van met boter wordt het bekleed met eenige korrels zout. De aardappelen worden in olie gebakken; die geeft er wat smaak aan. „Moeder, u moet nog deelingen maken,” zegt haar jongen schertsend; hij is pas op school aan de deelingen begonnen. En moeder deelt de aardappelen zorgvuldig in vier ongelijke deelen; ge begrijpt wel, wie het kleinste deel voor zich neemt.

Die kinderen krijgen niet genoeg, maar ze denken er niet veel aan; ze zijn gezond, en wat ze krijgen, smaakt hun toch. Als straks vader thuis komt met zijn afrekening, en er wel weer geld is om boter te koopen, dan willen ze toch nog liever zout.

Maar die moeder lijdt. En toch verheugt ze zich in stilte, ze heeft het erger gekend. Neen, ze kan nog danken,

dat allen gezond zijn, en ze weet zich te behelpen met het weinige, dat ze voor het schrale weekgeld kan verkrijgen. „Wie zich niet behelpen kan, is niet waard, dat hij armoede lijdt,” zegt ze.

Lezer, ik fantaseer niet; ik heb u een beeld uit het leven geteekend; ik wilde u stille armoede laten zien. Ik sprak in den tegenwoordigen tijd, maar ik haalde een herinnering uit het verleden op; er zijn meer van die droge zomers en ook wel natte zomers geweest, die gevolgd werden door een tijd van duurte. En nu wil ik niet onderzoeken, of de duurte van heden een gevolg is van de droogte of van verkeerde handelspraktijken; ik weet het niet. Maar dit weet ik, en ik wil het u zeggen, hoewel gij het ook wel weet: er wordt in dezen winter armoede geleden, stille armoede, door de lieden met kleine inkomens, door hen, die niet onder beklag zijn, en die ook niet klagen.

Maar kunt ge 't u indenken, dat de werkman, wiens loon in den zomer niet groot was, en wiens arbeid thans stil staat, dat hij de vuisten balt, als hij kijkt naar dat ijzeren hek, dat meer kost dan hij in een jaar verdienen kan? Die moeder van straks balde de vuisten niet; ze vouwde de handen, om met haar kinderen te bidden en te danken voor 't „bescheiden deel.” Maar bidden heeft niet iedereen geleerd in de school des levens, en wie het niet kan, wordt zoo licht ontevreden, en oproerig bij de schrijnende tegenstelling tusschen rijk en arm.

Rijken en armen heeft God gemaakt! Maar hoe dikwijls wordt dat woord van den Spreukendichter misbruikt, om het goed te praten, dat meer en meer de maatschappij gaat bestaan uit enkelen, die alles, en velen, die niets bezitten. Als gij uw Bijbel naleest, dan zijn arm de weduwen, de weezen, de blinden, de kreupelen. Dat zijn de armen, die God gemaakt heeft. Een man, die werken wil en werken kan, die een kapitaal bezit in zijn sterke spieren of in zijn helder brein, is door God begiftigd met rijkdom; hij moest niet arm zijn. Hij moest in staat zijn, met God en met eere zijn huisgezin te onderhouden, ook als de winter eens streng wordt en het brood duur.

De Schrift is vol van wee over de rijken, die schatten vergaderen en het loon der werklieden verkorten. En de maatschappij van heden is vervuld met wrevel, uitgesproken door menschen, die aan de tafel des levens een kariger deel ontvangen dan anderen. Er wordt luide geklaagd over de schrille tegenstelling, die onze schilder in beeld bracht, en er wordt gesproken over maatregelen tot demping van de klove, tot wegneming van het verschil.

Tweeërlei stemmen klinken: de stem van de zelfzucht en de stem van de liefde; de stem van het willen hebben en de stem van het willen geven.

De stem van de zelfzucht klinkt luid genoeg. Er worden protestvergaderingen gehouden tegen de duurte; er wordt sterk afgegeven op de bezitters, en de arbeiders worden voorgesteld als de verdrukte onschuld, ook al kan nagerekend worden, dat het loon van den zomer voor menigeen meer dan voldoende was ook voor den winter, zoo slechts mierenwijsheid werd toegepast, en de tering naar de nering gezet volgens vaderlandsche spreuk.

Doch er is ook een andere weg, waarlangs gij, al kunt gij het kwaad niet keeren, ten minste uw ziel kunt bevrijden. Daar klinkt, nu reeds bijna negentien eeuwen lang, de herinnering aan een broederliefde, waarbij niemand van hetgeen hij bezat, zei, dat het het zijne was; waar de bezitters, niet gedwongen, maar vrijwillig, zich tot bezitloozen maakten, en het geld van de verkochte have stelden tot uitdeeling onder de armen. Daar klinkt het woord van den prediker in de woestijn: „Wie twee rokken heeft, deele mede aan dengene, die geen heeft, en die spijze heeft, doe desgelijks.” Daar klinkt uit de grijze oudheid de stem van een rijke: „Laat handvullen vallen voor de weduwe, die aren opleest.”

Naar die stemmen laat ons luisteren. Wij zijn niet geroepen om de maatschappij te vervormen, — wij, die Christenen zijn, zijn geroepen om in de maatschappij het beeld te laten zien van onzen Heer. Hij verhief Zijn stem niet op de straten, maar Hij ging het land door goeddoende.

Daarin kunnen wij Hem navolgen. Wij kunnen weldoen, in de eerste plaats door den dorschenden os niet te mulbanden, maar dengene, die voor ons werkt, het loon zoo hoog mogelijk toe te meten, niet alleen in tijden van duurte, maar te allen tijde. Wij kunnen ook weldoen, door in de beurs te tasten, en te zoeken naar de armen, die niet klagen, maar van wie wij kunnen berekenen, dat de dure tijd hen nijpt. Dat kunnen wij, als wij rijk zijn; we kunnen het ook, als we het niet zijn. Zoo de liefde ons dringt, zullen we zelf ons ontberingen opleggen, om zooveel te meer te kunnen geven. God geeft ons daartoe in dezen winter de gelegenheid; Hij roept er ons toe. „Indien gij wilt, gij kunt hun weldoen." Wat willen wij?

A. L.

„DE LICHTE LAST."

Dit boek van G. Schrijver is „zwaar op de hand."

In den meest letterlijken zin van het woord: meer dan 500 bladzijden van niet zoo kleine oppervlakte. Maar dat mag, indien het wáár is, wat de uitgever als een pers-oordeel memoreert, dat het n.l. is „een der mooiste oorspronkelijke boeken, ooit in ons land verschenen."

Me dunkt, een uitgever moest, als hij zelf iets op de boekenmarkt brengt, zich van de verbreiding van dergelijke superlatieven onthouden en het oordeel met gerustheid aan pers en publiek overlaten.

Goede wijn . . . . men weet het . . . .

„De Lichte Last" geeft ons tafereelen uit de geschiedenis der familie Brandt.

Vader Brandt is als knecht lange jaren in 't bouwvak geweest, en ontwaakt, bij 't begin van 't verhaal, in zijn bed, aan den morgen van zijn 40-jarig huwelijksfeest; blaast na met moeder Brandt een korte huwelijks-bespiegeling gehouden te hebben het „lichte" uit; staat op; kleedt zich, en krijgt, na korte tegenstribbeling, omdat het dan toch een feestdag is, z'n „overhemd" aan. Weldra zitten beiden, met hun eenig thuisgebleven, blinden zoon aan de koffie, waarbij ze elk, goed geteld, twee huwelijks- „koekies" krijgen, en Chris, de volwasen zoon, op z'n brood zelfs de keus heeft tusschen 'n ei en 'n stukje rookvleesch. Natuurlijk is hiermee de tekening van 't gezin niet voltooid. Vader en moeder Brandt zijn oprecht geloovige zielen en op dezen herinneringsdag weten ze kinderlijk-eenvoudig te beginnen met dien God, die hen veertig jaren heeft geleid door de woestijn van dit dagelijksche leven.

Toch typeert 't begin het heele boek.

In geen zijner bonte tafereelen spaart Schrijver ons ook maar de minste bijzonderheid. Het walmende „lichte," het schuimende glas, de kreuk in de japon, 't suikerwater bij 't bed, de krul in 't haar, een smeulend tabakspropje — alles moet ge zien; niets mag uw oog ontgaan. De meest alledaagsche dingen vragen, vermoeden, verstompen ten slotte uw aandacht.

Vier kinderen heeft het echtpaar Brandt.

Chris, de blinde, is nog thuis en helpt met mat- en vlechtwerk de sobere verdiensten wat aanvullen.

Ook hij is deelachtig het geloof in den Heere Jezus, en dat maakt ook hem den last des levens licht; óók als hij zich gegrepen ziet door lichaamslopend teringlijden; óók als dat lijden hem brengt bij den doodsjordaan, dien hij dóór moet.

Niets menschenlijks is den blinde vreemd. Dat blijkt reeds in 't eerste hoofdstuk, als hij zoo vóór zich uitmompelt: „D'r trouwe . . . . toch wel 's blinde ook . . . ." En als dan een buurmeisje hem liefheeft en hij die liefde deelt — dan wordt de strijd des levens des te zwaarder voor hem, maar blijft hij ook in dézen overwinnaar: aan de hand zijns Heilands is ook déze last hem licht!

Jan week geheel van 't rechte pad af. Den dienst van God kent hij niet en in 't maatschappelijk leven zoekt hij zijn geluk bij de socialistische theorie . . . om te ervaren, hoe als hij op zijn manier een stukken van den „klassenstrijd" uitvechten wil, zijn medegenooten hem in den steek laten en alleen het hunne zoeken.

Tot inkeer komt hij echter niet.

De stemming zijns gemoeds wordt steeds bitterder tegen God en menschen. De last des levens is hem niet licht; in de donkerheid loopt hij mokkend zijn pad.

Anna, de dochter, is de bezige, met zorg beladene huismoeder. Zij is getrouwd met Adriaan Wevers, die op „kantoor"

gaat; „heer" moet zijn, maar de armoede niet buitensluiten kan. Wel bezwijkt Wevers 'n oogenblik voor de verzoeking, en doet met kloppend hart mee in de loterij, maar als hij 'n bankje van zestig wint, brandt het geld hem in de vingers; gelouterd komt hij uit de beproeving te voorschijn — geen centiem van het geld wil hij voor eigen nooddrift besteden.

Willem ging het naar den vleesche.

Hij kwam in 't bouwvak, voortgeholpen door Willing, wiens dochter Jeannet hij trouwt; wist zich naar boven te werken; verdiende goed geld, maar kon — de oude historie! — de verleiding tot speculeren niet weerstaan, waardoor hij zich in 't eind totaal ruïneert.

Willem en „Sjenet" zijn de hoofdpersonen van het boek, voorzoover men van hoofdpersonen spreken kan.

Zij leven midden in de wereld.

Toonen, tot in hun veelvuldige echtelijke kijfpartijtjes toe, hoe ze toch eigenlijk „uit de heffe des volks opgeborreld" zijn. Sjenet vooral is de vrouwelijke parvenu. „Mevrouw" geworden, wil ze dat ook zijn — wat natuurlijk niet lukt — en laat ze zich door den eersten den besten „viveur," die wat „gentlemanlike" voor den dag komt, bepraten en bedotten.

In het leven nu van deze menschen gebeurt natuurlijk elken dag wát. Dat dagelijks gebeuren is nú eens héél alledaagsch: broodsnijden, kinderen kleeden, háárvlechten, pijp-stoppen; dan weer van iets meer ingrijpenden aard: 't sterven van Chris en van vader-Brandt, de catastrofe als slot van Willems speculaties, Jeannets snoeptochtje naar 'n bal-masqué; maar bepaald aangrijpend is er niet veel. En alle bijzonderheden worden ons met Catsiaansche breedspakigheid toegeteld. Als moeder Brandt voor 't ontbijt zorgt en het grove brood in de linkerhand houdend snijdt, moet er bij, dat ze het al snijdend tegen de borst houdt . . . of ze 't anders had kunnen doen! Als vader dan de boter uit de zon zet, moet 's lezers trage hersenwerking geholpen met de bijvoeging: ze begon op het bordje zacht weg te zakken van de warmte.

Dát maakt het boek zoo dik: de vervelende volledigheid, die den lezer alles onder den neus houdt en hem niets spaart.

Wat met name hindert, als tooneelen van brooddronkenheid, van twist, van allerlei ongerechtigheid beschreven worden. 't Mag zijn naar de hedendaagsche opvatting, om het leven te geven, zooals het is . . . meermalen komt men in de verzoeking, den schrijver de teekenstift uit de hand te nemen en te zeggen: Ik weet het óók wel, zwijg gij stil!

Niet, dat hij zoo erg „realistisch" is. Hij verzwijgt genoeg. Al doet het weergeven van allerlei onhebbelijke, soms vloekende taal pijnlijk aan, hij laat ons geen excessen van zonde en riolen van ongerechtigheid zien, als sommigen de gewoonte hebben. Hij weet zich en toont zich Christen-auteur.

Maar tòch doet hij soms pijn. Om een voorbeeld te noemen. Het echtelijk samenleven van Willem en Jeannet laat veel te wenschen over; het is tusschen hen kat-en-hond. Nu is 't in elk gezin wel eens wát, als men zegt, en de man, die nóóit twistte met zijn vrouw, moet nog geboren worden. Toch doet de man en de vrouw, die eikander hartelijk beminnen, dat uitmeten van deze huwelijksmisère pijn. Hierin zou juist de auteur zijn meesterschap hebben getoond, als hij met enkele, fijne, scherpe trekken, die onuitwischaar in 't geheugen staan, deze ellende geteekend en er dan verder over gezwegen had, om ons slechts de gevolgen te melden! Een waarlijk nobel man en een edele vrouw wroeten niet in anderer leed en zonde. Ze maken het niet tot onderwerp van gesprek in den huiselijken kring. Ze zoeken niet, neuzend en smullend, naar droeve bijzonderheden.

Hetzelfde bezwaar hebben we tegen het breed uitwerken van de droeve verhouding tusschen Willem en Jeannet met hun vader, den ouden Willing. Tegen het telkens naar voren komen van Willems ploertige vrienden . . .

Daar staat tegenover, dat menige bladzijde, menig tooneel, goed geschreven is. Trouwens — Schrijver verstaat het „métier," dat is bekend.

En aan 't eind is daar toch wel de indruk gevestigd, hoe in dit moeilijk leven de Heere Zijn volk en erfdel nooit zal begeven, maar hoe Hij daarentegen de goddeloozen tegenkomt, nederstort en in hun eigen garen vangt. Terwijl dát dan zeker 't mooie is, dat hiervoor geen buitengewone en onwaarschijnlijke gebeurtenissen noodig zijn, maar dat de auteur het laat zien uit den voortgang van het heel gewone, alledaagsche menschengedoe.

Jezus' last is licht.

Dát getuigen, door hun leven en hun sterven, zij, die den Heere vreezen. Dát getuigen ze ook hier. En dát heeft ons in „De lichte last" aangetrokken. Ondanks de wichtige bezwaren, die reeds in 't begin oprezen en die we tot het einde handhaven moesten.

P. Br.